

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 37.02:811.111:355

Берестецька Н. В.,

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ РЕФЕРУВАННЮ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Стаття стосується аналізу особливостей рефератів, обґрунтування доцільності навчання реферативному перекладу та поясненню найбільш ефективних прийомів для формування навичок реферування.

Ключові слова: реферування, майбутні офіцери-прикордонники, професійні тексти.

Статья затрагивает анализ особенностей рефератов, обоснования необходимости обучения реферативному переводу и объяснению наиболее эффективных приёмов для формирования навыков реферирования.

Ключевые слова: реферирование, будущие офицеры-пограничники, профессиональные тексты.

The article concerns analysis of rendered texts peculiarities, substantiation of teaching rendering significance and explanation of the most efficient methods of rendering skills formation.

Keywords: rendering, future officers-borderguards, professional texts.

У сучасних умовах розвитку Державної прикордонної служби України все більшого значення набуває вивчення іноземної мови, зокрема англійської. Метою вивчення англійської мови у ВНЗ є практичне оволодіння різними видами мовної діяльності для виконання майбутніми офіцерами-прикордонниками службових обов'язків. Одним із завдань, що стоять перед викладачем англійської мови у ВНЗ, є навчання реферування.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених (Н. Фролова, Л. Маркушевська, А. Горлова, Н. Бочкарьова, В. Провоторов та ін.) досліджували особливості реферування, види та функції рефератів, а також займалися розробкою методик навчання реферативного перекладу студентів-філологів. Проте проблема підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до реферування текстів професійного спрямування потребує детальнішого аналізу.

Метою статті нами визначено пояснити особливості реферату, обґрунтувати доцільність навчання майбутніх офіцерів-прикордонників реферативному перекладу та пояснити найбільш ефективні прийоми для формування навичок реферування.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1, с. 4] дав нам можливість визначити, що реферування – інтелектуальний творчий процес, що включає в себе осмислення, аналітико-синтетичне перетворення інформації та створення нового документа – реферату, який характеризується специфічною мовно-стилістичною формою. Реферат – це стислий виклад первинного документа з основними фактичними відомостями та висновками без інтерпретації чи критики [4].

При реферуванні здійснюється мікрозгортання інформації, і тому реферат більш повно розкриває зміст першоджерела, ніж інші продукти аналітико-синтетичної обробки текстів професійного спрямування. Реферат може бути виконаний в письмовому вигляді чи у формі усної доповіді [2].

Викладач, перш за все, пояснює курсантам, що реферати дають змогу оперативно одержати коротку інформацію про зміст первинних документів і правильно їх використати. Щоб повноцінно виконувати свої функції, реферат має відповідати певним вимогам, зокрема: повнота, об’єктивність, змістовність, стислість, зрозумілість [3]. Це означає, що курсанти повинні відобразити зміст документа, передати позицію його автора. Однак, реферат має бути лаконічним, не подавати зайвої інформації, загальновідомих положень, має бути зрозумілою логіка викладу матеріалу автором, а також мова реферату має бути доступною читачам.

Діапазон використання рефератів дуже великий. Вони застосовуються як в індивідуальному, так і в колективному застосуванні, що відбувається в професійному середовищі. Вони також є засобом міжнародного обміну інформацією та виконують комунікативні функції в інтернаціональному масштабі.

Крім того, існує велика кількість класифікацій рефератів, що ґрунтуються на різних типоутворювальних ознаках [1, с. 4].

За глибиною розкриття змісту реферати поділяють на інформативні та індикативні. Інформативний реферат максимально розкриває зміст первинного документа. Індикативний реферат містить лише відомості про головні аспекти змісту. Деякі фахівці виділяють аспектні реферати, що стосуються лише одного змістового аспекту.

За кількістю охоплених джерел реферати можуть бути однострумковими, багатоджерельними та оглядові. За призначенням реферати можна поділити на загальні та цільові. За формою розрізняють текстові і бланкові реферати. Крім того, реферати розрізняють за обсягом (короткий і розширений), за укладачем (авторський і референтський), за використанням засобів автоматизації (ручний і автоматичний).

Між усіма розглянутими видами рефератів існують різноманітні зв'язки. Часто курсантам не завжди просто визначити вид деяких конкретних рефератів. Зрозуміло, що реферати можуть мати відмінності, зумовлені особливостями відповідних первинних документів: їхнім цільовим призначенням, характером інформації, обсягом, структурними і текстовими ознаками тощо.

Не дивлячись на те, що існує така велика кількість видів рефератів, вони мають і певні спільні риси, які слід пояснювати курсантам. Так, в рефераті не використовуються роздуми та історичні екскурси. Матеріал подається у формі консультації чи опису фактів. Референт подає інформацію точно, стисло, без спотворень та суб'єктивних оцінок. Стислості можна досягти за рахунок використання термінологічної лексики, а також скороченим перекладом. В такому тексті повинна бути виділена важлива інформація та можливості її використання в професійному середовищі. Також в рефераті не повинно бути повторень та загальних фраз. Діалоги та пряма мова опускаються. Варто в текст реферату включити основні висновки автора першоджерела. Виклад реферату відрізняється граничною точністю, якої референт досягає за рахунок економної структури речень та правильного вживання термінів. Для стислості рефератів доречно використовувати скорочення термінів.

Для мови реферату характерним є й використання певних граматики-стилістичних засобів. До них, в першу чергу, слід віднести прості завершені речення, які сприяють швидкому розумінню реферату. Для характеристики різних процесів можуть бути використані дієприкметникові звороти, що забезпечують економію обсягу. Використання безособових речень дозволяє зосередити увагу читача лише на суттєвій інформації [3].

Для повного та адекватного засвоєння методики створення вторинних текстів курсанти повинні навчитися правильно виділяти ключову інформацію та вибірково відноситися до зайвої та другорядної інформації. У процесі навчання реферування увага зосереджується на жанрову структуру вторинних текстів та специфіку їхнього мовного втілення, а також технічні особливості їх оформлення.

Для вдосконалення процесу навчання реферативного перекладу методисти розробили алгоритм складання реферату [1], який передбачає таке:

- 1) Зазначення назви тексту, що реферується, українською, а також англійською мовами, імені автора, вихідних даних джерела, сторінок оригіналу, кількості рисунків, креслень, схем.
- 2) Визначення мети оригіналу.
- 3) Розподіл тексту першоджерела на частини.
- 4) Визначення головної думки кожної частини у вигляді ключових фраз.
- 5) Створення вторинного тексту, тобто реферату на основі ключових фраз.

6) Редагування тексту реферату.

Згідно з цим нами розроблена модель реферату (таб. 1).

*Таблиця 1.
Модель реферату*

Вступна частина	<p>The problems of... are analyzed in the article The author of the article is the famous scientist (analyst, critic...) ... The article is head-lined... The head-line of the article is... The author of the article is... The article is written by... It is (was) published in ...</p>
Тема статті	<p>The topic of the article is... The article is devoted to... The article is dedicated to ... The article is synthesizing (analysis, description, review...) of...</p>
Проблематика статті	<p>The main idea of the article is... The article is about... The article deals with... The article touches upon... The purpose of the article is ... The aim of the article is ... The heart of the problem is... The core of the article is... The main point of the article is... The message of the author is... It is announced that... It is reported that...</p>
Структура статті	<p>The article is divided into... The article consists of... The article includes... The article starts from... The article finishes in...</p>
Опис змісту статті	<p>The author starts by telling about (that) ... The author stresses... The author thinks... The author admits... The author insists that... The author asserts ... It is claimed that... It is determined... It results from this that... The author dwells on... The main part deals with... It is argued...</p>

Ілюстрування тексту статті	<p>The author sets an example... It is fact that... The fact of the matter is... The established fact is... It is factual that... The author points to a fact... The author refers to the facts (figures, data) that illustrate his theory... It is explained that ... It is illustrated that... It is clarified... The author provides an explanation for... The author explains in terms of an example... It fails to explain the fact that...</p>
Висновок	<p>As a result... In the end... Finally... In the final analysis... To sum up... To conclude... In conclusion... The author arrives at a conclusion... The author draws a conclusion... The author makes up a conclusion.... The author makes a summary... To summarize...</p>
Оцінка змісту статті	<p>It is significant.. Thus, Evaluating the article... It is of great value... It is of doubtful value... It is of great importance... It is of fundamental importance... The article is of paramount/ fundamental importance The article is a prime consideration... It is of no practical importance... From the theoretical (practical) point of view... It is necessary to agree with... It gives the author the credit of...</p>

Ознайомлення курсантів з моделлю реферату в значній мірі полегшує процес навчання реферативного перекладу. З методичної точки зору важливим є також широке використання моделі під час виконання завдань з реферування на заняттях з дисциплін “Основна іноземна мова”, “Практика перекладу з основної іноземної мови”, “Спеціальний переклад”.

Таким чином, реферативний переклад є важливим видом діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників і спрямований на ефективне виконання службових обов’язків. Викладач повинен ознайомити курсантів з видами та функціями рефератів, алгоритмом здійснення реферування професійних текстів, а також з моделлю реферату.

Література:

1. Ильичёва Н. В. Аннотирование и реферирование: учебное пособие для слушателей дополнительной образовательной программы “Переводчик в сфере профессиональной коммуникации” / Н. В. Ильичёва, А. В. Горелова, Н. Ю. Бочкарёва. – Самара, 2003. – 100 с.
2. Маркушевская Л. П. Аннотирование и реферирование: методические рекомендации для самостоятельной работы студентов / Л. П. Маркушевская, Ю. А. Цапаева. – Санкт-Петербург, 2008. – 53 с.
3. Провоторов В. И. Хрестоматия по аннотированию и реферированию (на материале немецкого языка) / В. И. Провоторов. – Курск, 2002. – 152 с.
4. Фролова Н. А. Реферирование и аннотирование текстов по специальности (на материале немецкого языка): Учебное пособие / Н. А. Фролова. – Волгоград: РПК “Политехник”, 2006. – 84 с.